

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์
เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม
ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ*
A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP GUIDELINES FOR
CROSS-CULTURAL EDUCATION MANAGEMENT IN BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOLS WITH STUDENTS OF
VARIOUS NATIONALITIES

พนิดา คงเสือ¹, วรณวิศา สืบบุญธรรม คล้ายจำแลง² และ สุดารัตน์ สารสว่าง³

Panida Khongsua¹, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang² and Sudarat Sarnswang³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹⁻³Kasetsart University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: wanwisa.sue@ku.th

บทคัดย่อ

ท่ามกลางความหลากหลายทางสัญชาติในสถานศึกษา การบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ 2) วิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทาง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความสำคัญ ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยมากกว่านักเรียนสัญชาติไทย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครู รวม 139 คน โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือ คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นแบบตอบตนเองคู่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทาง ด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหรือครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้นในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.074$) มีสาเหตุมาจากอุปสรรคด้านการสื่อสารทางภาษา อคติแฝงต่อกลุ่มนักเรียน

* Received 23 February 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 22 March 2026

หลากหลายสัญชาติ และการขาดทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ควรจัดอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้นคู่ขนานกับการเสริมทักษะภาษาไทยให้นักเรียน 2) ควรพัฒนาครูแกนนำด้านสิทธิเด็กผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ควรส่งเสริมการเยี่ยมบ้านเพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์นักเรียนรายบุคคล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร, นักเรียนหลากหลายสัญชาติ

Abstract

Amidst the diverse nationalities within educational institutions, cross-cultural management is key to creating opportunities and educational equality. This mixed-methods research aims to 1) identify and prioritize the needs for managing cross-cultural schools in Bangkok Metropolitan Administration (BMA) schools with students of diverse nationalities, and 2) analyze the causes and determine guidelines for managing cross-cultural schools in BMA schools with students of diverse nationalities. The research is divided into two phases: Phase 1, identification and prioritization, focuses on a population of eight BMA schools in the 2025 academic year where the number of non-Thai students exceeds that of Thai students. The data providers are 139 administrators and teachers selected using stratified random sampling. The instrument used is a Dual-response needs assessment questionnaire. Data is analyzed using mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified. Phase 2, analysis of causes and determination of guidelines, was conducted through a focus group. Key informants are eight administrators or teachers who serve as homeroom teachers in classrooms with students of diverse nationalities, selected using purposive sampling. Data were analyzed using thematic analysis.

The research findings indicated that teacher professional development had the highest priority needs ($PNI_{modified} = 0.074$). The primary causes included language barriers, implicit bias toward students of various nationalities, and a lack of cross-cultural pedagogical skills. Guidelines for cross-cultural school management comprise: 1) organizing short-term basic language training parallel with Thai language enhancement for students; 2) developing lead teachers in

children's rights through Professional Learning Communities (PLC); and 3) promoting home visits to understand students' contexts and individual identities.

Keywords: Cross-cultural school management, Needs assessment, Bangkok Metropolitan Administration schools, Students of various nationalities

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีพรมแดนติดกับประเทศลาว กัมพูชา เมียนมา และมาเลเซีย ตามอัครานุกรมภูมิศาสตร์ไทย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) ได้แบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาคหลัก ซึ่งแต่ละภาคมีบางจังหวัดที่อาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง การเข้ามาของกลุ่มแรงงานดังกล่าว จึงกลายเป็นกำลังสำคัญในการรองรับวิกฤตที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับสถิติจำนวนเด็กเกิดใหม่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2567 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) และค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มต้องการย้ายถิ่นฐานไปทำงานในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มงานประเภท 3D ซึ่งแรงงานไทยไม่นิยมทำ ได้แก่ งานหนัก (Difficult) งานสกปรก (Dirty) และงานอันตราย (Dangerous) การพึ่งพาแรงงานข้ามชาติจึงกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เอมพิกา ศรีอุดร, 2566) จะเห็นได้จากสถานการณ์แรงงานต่างด้าวย้อนหลัง 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 – 2567 ประเทศไทยมีจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่ม 4 สัญชาติ ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งในไตรมาสแรกของปีพ.ศ. 2568 มีจำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตทำงานสูงถึง 3,391,217 คน (กระทรวงแรงงาน, 2568) โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักที่มีแรงงานหนาแน่นมากที่สุดถึง 774,587 คน (สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2567) การขยายตัวของแรงงานดังกล่าวนำมาซึ่งประชากรเด็กผู้ติดตามจำนวนมาก ข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับพ่อแม่ของเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทยเพื่อโอกาสทางภาษาและสถานะทางสัญชาติในอนาคต แม้จะมีบางส่วนที่เคลื่อนย้ายบุตรหลานกลับไปยังประเทศต้นทางชั่วคราวก่อนและส่งกลับมาประเทศไทยอีกครั้งเมื่อถึงวัยเรียน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งสะท้อนถึงการให้โอกาสทางการศึกษาโดยไม่เลือก

ปฏิบัติ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนโดยเฉพาะในด้านการศึกษาระบุว่าเด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน (ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565) นอกจากนี้ระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยระเบียบในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2548 มีการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้สามารถเข้าเรียนได้ ตลอดจนมีการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) จากกฎหมายและนโยบายของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนรวมถึงเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยที่เข้ามาในประเทศไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสนี้ทำให้โรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศไทยเปิดรับนักเรียนที่ ไม่มีสัญชาติไทยเข้ามาเรียนในโรงเรียนไทย

ข้อมูลของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 437 โรงเรียน ในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต พบว่าในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาจำนวนนักเรียน ที่ไม่มีสัญชาติไทยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2565 มีจำนวนนักเรียน 8,480 คน, ปี พ.ศ.2566 จำนวน 12,951 คน, และปี พ.ศ.2567 จำนวน 12,551 คน (สำนักงานการศึกษา, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยจากหลากหลายสัญชาติเข้ามาเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวนมาก ส่งผลให้โรงเรียนบางแห่งอาจเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการสถานศึกษาท่ามกลางนักเรียนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยมักแสดงออกถึงอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนผ่านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในบางบริบทอาจนำไปสู่ช่องว่างทางการสื่อสารหรือต้องเผชิญกับทัศนคติของครูหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังไม่พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง (จิตติมาธิ์ อาพัทธนานนท์, 2563) อันนำไปสู่การเกิดอคติแฝง (Implicit bias) ซึ่งหมายถึงทัศนคติหรือความเชื่อเชิงลบที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของนักเรียนตลอดจนขัดขวางโอกาสและความสำเร็จทางการศึกษา (DeCuir-Gunby & Bindra, 2022)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเฉพาะโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยสูงกว่านักเรียนสัญชาติไทย ในปีการศึกษา 2568 ซึ่งในบางโรงเรียนมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 78.69 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2568) ถือเป็นสภาวะวิกฤตของโรงเรียนที่ต้องการแนวทางการบริหารจัดการอย่างจำเพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามงานวิจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักศึกษาพื้นที่โรงเรียนตามแนวชายแดนเป็นหลัก ทำให้ยังไม่มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นบริบทสังคมเมืองหลวงที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายสัญชาติ ปัจจุบันโรงเรียน

ในสังกัดกรุงเทพมหานครยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการสถานศึกษาท่ามกลางความหลากหลายที่สามารถรองรับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่า ความต้องการจำเป็นและสาเหตุของปัญหาในบริบทเมืองหลวงเป็นอย่างไร และแนวทางที่ควรจะเป็นเพื่อตอบสนองต่อผู้เรียนหลากหลายสัญชาติคืออะไร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ เนื่องจากกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบกับนโยบายของกรุงเทพมหานครทั้งการเรียนฟรีและการสนับสนุนอาหารเช้าและ กลางวันฟรี ถือเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ส่งผลให้จำนวนนักเรียนต่างสัญชาติมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ซึ่งสถานศึกษาแห่งนี้อาจเผชิญสภาวะวิกฤตทางการเคลื่อนย้ายประชากรในลักษณะเดียวกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างแนวทางเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและป้องกันปัญหาที่อาจขยายตัวในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) (Creswell & Plano Clark, 2018) แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติและระยะที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นและการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยมากกว่านักเรียนไทย ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2568) โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากประชากรสถานศึกษาทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูรวม 139 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายโรงเรียนด้วยสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973 อ้างถึงใน วรณี แกมเกตุ, 2555) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95%

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้แทนจากแต่ละโรงเรียนในระยะที่ 1 โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้นในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม จำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรครู 4) ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม 5) ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และการตอบเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และผู้วิจัยได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และสภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ 0.95 (จำนวน 25 ข้อ) เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น พบว่า ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.89 และ 0.83 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (6 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.94 และ 0.88 ด้านการพัฒนาบุคลากรครู (4 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.94 และ 0.74 ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 0.92 และด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.92 และ 0.89 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกแผนภูมิแก๊งปลา (Fishbone Diagram) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อกำหนดแนวทาง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยประสานขอเก็บข้อมูลผ่านสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยจัดส่งแบบประเมินในรูปแบบออนไลน์ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้แทนครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น ในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดย

ใช้เทคนิคแผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น และดำเนินการสนทนากลุ่มต่อเพื่อกำหนดแนวทาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ด้วยค่าความถี่และร้อยละ เพื่อสรุป ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นจัดลำดับ ความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และคัดเลือกประเด็นที่มีค่า ความต้องการจำเป็นสูงที่สุดของแต่ละด้านนำไปวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทางในระยะ ต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นผ่าน แผนภูมิก้างปลา โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันคัดเลือกสาเหตุหลัก 3 ลำดับแรก และ กำหนดแนวทางในคราวเดียวกันซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปผลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม

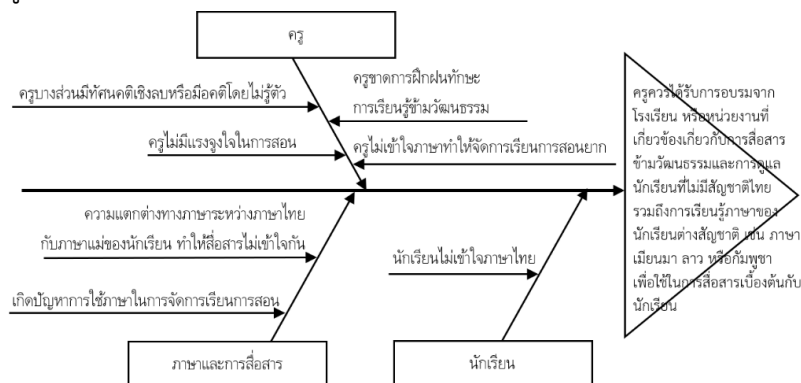
ผลการวิจัย

1. ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการ สถานศึกษา ข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลาย สัญชาติ เป็นรายด้านพบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรครู ($PNI_{modified} = 0.074$) สะท้อนให้เห็นว่าในบริบท ที่โรงเรียนมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ จำนวนมาก ครูคือกลไกสำคัญที่สุดที่ต้องการการส่งเสริมศักยภาพอย่างเร่งด่วน รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความ เข้าใจระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองต่างสัญชาติ ส่วนด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และ ทักษะข้ามวัฒนธรรม และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีลำดับความสำคัญรองลงมา ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความพร้อมในระดับหนึ่งแต่ยังต้องการการปรับปรุงให้สอดคล้องกับอัต ลักษณะของนักเรียนรายบุคคล ขณะที่ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษามีลำดับความ ต้องการจำเป็นเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งชี้ให้เห็นว่านโยบายและการกำกับดูแลของ กรุงเทพมหานครมีความพร้อมและเอื้อต่อการดำเนินงานอยู่แล้ว แต่จำเป็นต้องมุ่งเน้นการ พัฒนาบุคลากรให้มากขึ้น ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการ สถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลาย สัญชาติ (n=139)

การบริหารจัดการ สถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม	สภาพที่ ควรจะเป็น		สภาพที่ เป็นจริง		PNI _{modified}	ลำดับ
	M	SD	M	SD		
ด้านการพัฒนาบุคลากรครู	4.38	0.58	4.08	0.83	0.074	1
ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่าย ความร่วมมือ	4.37	0.67	4.10	0.87	0.066	2
ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้ และทักษะข้ามวัฒนธรรม	4.37	0.64	4.16	0.83	0.050	3
ด้านหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้	4.49	0.53	4.31	0.69	0.042	4
ด้านนโยบายและการกำกับดูแล สถานศึกษา	4.33	0.58	4.16	0.70	0.041	5
ภาพรวม	4.39	0.60	4.16	0.78	0.055	-

2. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากรครูซึ่งเป็นด้านที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ครูควรได้รับการอบรมจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนต่างสัญชาติ เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือกัมพูชา เพื่อใช้ในการสื่อสารเบื้องต้น กับนักเรียน โดยมีสาเหตุสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความแตกต่างทางภาษาระหว่างภาษาไทยกับภาษาแม่ของนักเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การสื่อสารขาดความเข้าใจที่ตรงกัน รองลงมา คือ ครูบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบหรือมีอคติโดยไม่รู้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และสาเหตุสุดท้าย คือ การขาดการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของครู ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดูแลนักเรียนที่มีความหลากหลาย ผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิแก้งาปลาการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น

นอกจากนี้สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือได้แก่ 1) โรงเรียนมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ 2) ผู้ปกครองไม่เข้าใจสิ่งที่โรงเรียนต้องการสื่อสาร 3) การขาดความเข้าใจร่วมกันทางภาษา สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม ได้แก่ 1) นักเรียนขาดความตระหนักรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การรังแกกัน (Bullying) ในเรื่องการแต่งกายและทรงผม 2) นักเรียนขาดความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 3) โรงเรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 4 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หลักสูตรออกแบบมาเพื่อให้นักเรียนไทยทำให้นักเรียนต่างชาติที่ไม่ได้ภาษาไทยไม่สามารถเรียนรู้ได้ทัน 2) โรงเรียนมีชั้นเรียนที่มีนักเรียนคละอายุ 3) นักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยอ่าน เขียนภาษาไทยไม่ได้ ซึ่งมีผลต่อการวัดและประเมินผล และสาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 5 ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา ได้แก่ 1) นักเรียนมีหลักฐานการยืนยันตัวตนหลายรูปแบบและข้อมูลบางส่วนไม่ตรงกับข้อเท็จจริง 2) นักเรียนมีปัญหาการเข้าถึงระบบสาธารณสุขและการศึกษาต่อ 3) กระบวนการตรวจสอบสิทธิ สถานะ และเอกสารของนักเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า

3. แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ด้านการพัฒนาบุคลากรครู มีดังนี้ 1) ควรจัดอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้นให้แก่ครูโดยเน้นคำศัพท์ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ควบคู่กับการจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยให้นักเรียนแบบคู่ขนาน 2) ควรมีการพัฒนาครูแกนนำให้มีสมรรถนะเชิงลึกด้านสิทธิเด็กและจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมการปรับทัศนคติผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ควรส่งเสริมให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์รายบุคคล ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างทางความคิดอันส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของนักเรียน

ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือแนะนำโรงเรียนในรูปแบบภาษาแม่ของนักเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบการประชุมผู้ปกครองที่เอื้อต่อความหลากหลาย เช่น การแบ่งกลุ่มย่อยตามภาษาหรือการใช้สื่ออินโฟกราฟิกที่มีการแปลเนื้อหาล่วงหน้า 2) โรงเรียนควรพัฒนาช่องทางสื่อสารออนไลน์ที่ตอบโจทยข้อจำกัดรายบุคคลโดยการใช้ข้อความเสียงสำหรับผู้ปกครองที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน และใช้แอปพลิเคชันแปลภาษาประกอบกับสื่อภาพเพื่อให้อ่านเข้าใจที่ตรงกันและ 3) ควรมีการสร้างกลไกสนับสนุนผ่านเครือข่ายลุ่มอาสาสมัครโดยคัดเลือกจากผู้ปกครองหรือนักเรียนที่มีทักษะสองภาษาเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารและประสานงานระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำเสนอความภาคภูมิใจในตนเองผ่านกิจกรรมที่ซึมซับสู่

วิถีชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมภาษาวันละคำ ตลาดนัดอาเซียน และการบูรณาการเมนูอาหารประจำชาติของนักเรียนกลุ่มหลากหลายสัญชาติเข้าสู่เมนูอาหารกลางวัน เพื่อปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจและลดปัญหาการกลั่นแกล้งกัน 2) โรงเรียนควรส่งเสริมการมีบทบาทเชิงบวกและภาวะผู้นำโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกสัญชาติมีส่วนร่วมในสถานักเรียนหรือกลุ่มแกนนำ พร้อมสนับสนุนการแสดงศักยภาพผ่านการแข่งขันทักษะวิชาการและกีฬาเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างเท่าเทียม

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมพื้นฐานให้แก่นักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยก่อนเข้าสู่ชั้นเรียนปกติควบคู่กับการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้โดยสอดแทรกเนื้อหาความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน 2) โรงเรียนควรพัฒนาระบบคัดกรองทักษะภาษาตามช่วงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถบริหารจัดการเรียนการสอนและใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมกับวัย ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนคละอายุ 3) โรงเรียนควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลาย เช่น การทดสอบปากเปล่า การประเมินจากชิ้นงาน หรือการสังเกตพฤติกรรมเพื่อให้ผลคะแนนสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนโดยไม่ถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางภาษา

ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดเก็บข้อมูลนักเรียนทั้งในรูปแบบเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความมั่นคงปลอดภัย พร้อมมีแนวทางให้ผู้ปกครองนำเอกสารสำคัญไปแปลและรับรองความถูกต้องจากสถาบันที่ได้รับการรับรองจากกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อให้ฐานข้อมูลทะเบียนนักเรียนมีความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย 2) โรงเรียนควรมีการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อสิทธิประโยชน์ของนักเรียน ผ่านการจัดทำรหัส G ในระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) และประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลที่จำเป็นรวมถึงการลงนามบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) กับสถานศึกษาเครือข่ายเพื่อสร้างความชัดเจนในการส่งต่อโอกาสทางการศึกษา และ 3) โรงเรียนควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับฝ่ายทะเบียนและฝ่ายการศึกษาของสำนักงานเขตเพื่อเป็น ที่ปรึกษาในการตรวจสอบข้อมูลและสืบค้นประวัติกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีเอกสารชัดเจน

อภิปรายผล

1. จากผลการระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ พบว่าด้านการพัฒนาบุคลากรครูเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุด โดยประเด็นที่มีความ

ต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การได้รับการอบรมจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนต่างสัญชาติ เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือกัมพูชา เพื่อใช้ในการสื่อสารเบื้องต้นกับนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากครูคือบุคลากรหลักที่ต้องบริหารจัดการความหลากหลายในห้องเรียนทุกวัน แต่สภาพปัจจุบันกลับพบอุปสรรคด้านความแตกต่างทางภาษาที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและการสื่อสารไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญมาจากครูส่วนใหญ่ได้รับการเตรียมความพร้อมภายใต้หลักสูตรที่เน้นการสอนนักเรียนไทยและใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก แต่เมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครซึ่งมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ครูจึงเผชิญกับภาวะความไม่พร้อมในการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberg, Härtel and Stahl (2013) ที่กล่าวว่าผู้สอนต้องมีทักษะในการทำงานข้ามวัฒนธรรม และสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นแก่นักเรียนที่มาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

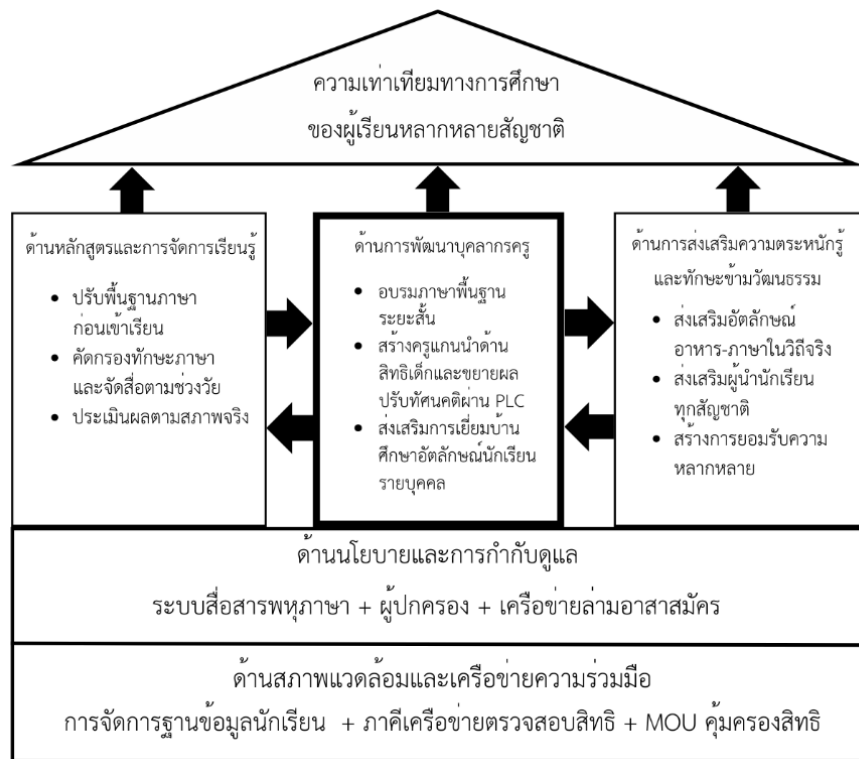
2. จากการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคแผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) พบว่าปัญหาในมิติต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่ซับซ้อน โดยในด้านการพัฒนาบุคลากรครูสาเหตุสำคัญที่สุดมาจากความแตกต่างทางภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาแม่ของนักเรียนที่ทำให้การสื่อสารล้มเหลว ประกอบกับรูปแบบการสอนที่ครูเคยใช้จัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนไทยไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อรับมือกับความซับซ้อนของห้องเรียนหลากหลายชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและบริบทพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีการหมุนเวียนของแรงงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ครูต้องปรับตัว จนเกิดเป็นกลไกการป้องกันตัวทางจิตวิทยาในรูปแบบของอคติแฝง (Implicit Bias) โดยไม่รู้ตัวต่อกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของความยากลำบากในการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ DeCuir-Gunby and Bindra (2022) ที่กล่าวว่าอคติแฝงส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกและการตัดสินใจของครูในชั้นเรียน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความรู้สึกลึกซึ้งของนักเรียนตลอดจนขีดขวางโอกาสและความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มข้ามชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติมาธิ อาพัทธนันท์ (2563) ที่พบว่าครูยังขาดทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ทักษะการสอนผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลีรักษ์ แก้วกล้า (2566) ที่ศึกษาวิจัยในพื้นที่ชายแดน และพบว่าทัศนคติของบุคลากรส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนไร้สัญชาติ รวมถึงประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลให้เด็กไร้สัญชาติบางคนตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาและเข้าสู่ระบบแรงงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับบริบทของพื้นที่ พบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ในพื้นที่ชายแดนอุปสรรคด้านทัศนคติและสภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียนจนนำไปสู่การออกจากระบบการศึกษา แต่สำหรับบริบทกรุงเทพมหานครซึ่งเป็น

ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจนั้น ผลกระทบกลับสะท้อนผ่านครูผู้สอนที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการสื่อสารและความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนท่ามกลางความหลากหลายของผู้เรียน

3. จากผลการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ในด้านการพัฒนาบุคลากรครู ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับสมดุลระหว่างโครงสร้างทางการศึกษาไทยกับวิถีชีวิตจริงของนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งแนวทางเน้นไปที่การอบรมทักษะภาษาพื้นฐานแก่ครูและการสร้างครูแกนนำด้านสิทธิเด็กและจรรยาบรรณวิชาชีพ ขยายผลในโรงเรียนเพื่อสร้างวัฒนธรรมการยอมรับและลดอคติแฝงสาเหตุที่ผลการวิจัยให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว เนื่องจากครูคือบุคคลแรกที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคทางภาษา หากขาดทักษะการสื่อสารเบื้องต้นย่อมนำไปสู่ความล้มเหลวในการจัดการเรียนรู้และอาจเกิดทัศนคติเชิงลบต่อผู้เรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2558) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้และการให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทาง ที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีการปรับตัวให้พร้อมรับมือกับความหลากหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญสุดา วงษ์แหยม (2559) ที่พบว่าสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางกายภาพหรืองบประมาณเท่านั้น แต่อาจขึ้นอยู่กับการพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่ออุปสรรคทางภาษาและอคติทางวัฒนธรรม อันเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับแนวโน้มนักเรียนต่างสัญชาติ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นภาพซึ่งมีลักษณะคล้ายรูปบ้านสะท้อนถึงความมั่นคงและ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย : แนวทางการบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรมของ
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 2 ส่วนฐานด้านล่างสุดเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็นสองระดับ ที่หนุนเสริมกัน ชั้นล่างสุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ ที่เน้นการวางรากฐานทางสถานะและสิทธิของผู้เรียนผ่านการบริหารจัดการฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบสิทธิ และการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือเพื่อคุ้มครองสิทธิทางการศึกษา และชั้นที่สองคือ ด้านนโยบายและการกำกับดูแลเป็นกลไกกลางในการขับเคลื่อนระบบการสื่อสารพหุภาษา การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และการประสานเครือข่ายล่ามอาสาสมัครเพื่อลดอุปสรรคด้านการสื่อสาร เมื่อรากฐานมีความมั่นคงแล้วการขับเคลื่อนจะถูกส่งผ่านไปยัง ส่วนเสาหลักทั้ง 3 ต้น ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกการปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยเสาต้นแรกคือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความยืดหยุ่นในการปรับพื้นฐานทางภาษาของนักเรียนและการประเมินผลตามสภาพจริง เสาต้นที่สองคือ ด้านการพัฒนาบุคลากรครูเป็นเสาหลัก แกนกลางที่สำคัญที่สุด ดังที่ปรากฏในภาพด้วยเส้นขอบที่หนา เนื่องจากครูคือผู้ที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาครูจึงต้องมีการอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้น มุ่งเน้นการสร้างครูแกนนำด้านสิทธิเด็กและขยายผลความรู้ปรับทัศนคติ

ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อลดอคติแฝง ตลอดจนส่งเสริมให้ครูเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของนักเรียน และเสาต้นที่สามคือ ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรมที่มุ่งสร้างพื้นที่แห่งการยอมรับผ่านอัตลักษณ์วิถีชีวิตจริง และส่งเสริมความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียน ความสอดคล้องกันของฐาน และเสาทองหมดจะนำไปสู่ส่วนหลังคา คือ ความเท่าเทียมทางการศึกษาของผู้เรียนหลากหลายสัญชาติ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับสิทธิและการสนับสนุนตามความต้องการเพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกคน ทั้งนี้เป้าหมายดังกล่าวจะบรรลุผลได้หากสถานศึกษามีการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นองค์รวมทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่เป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพต่อผู้เรียนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งด้านนโยบาย สภาพแวดล้อม หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรครูให้สอดคล้องกับบริบทที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อลดช่องว่างทางการศึกษาและสร้างการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งจะเป็นรากฐานในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากรครูมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งดำเนินการยกระดับสมรรถนะครูเชิงรุก โดยเน้นการฝึกทักษะภาษาพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือ กัมพูชา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารเบื้องต้นและสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้เรียนอย่างเฝ้าระวัง การนำผลการวิจัยไปใช้ในส่วนนี้มีข้อจำกัดที่ควรระวังเนื่องจากข้อมูลมาจากการประเมินมุมมองของผู้บริหารและครูเป็นหลัก ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมมิติความต้องการหรือความคาดหวังเชิงลึกของผู้ปกครองและตัวนักเรียนต่างสัญชาติโดยตรง ซึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างออกไปในมิติการจัดการศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมด้านการพัฒนาบุคลากรครู เพื่อให้แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม สถานศึกษาควรขับเคลื่อนผ่านกลไกการสร้าง ความตระหนักให้แก่บุคลากรถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่เน้นการอบรมระยะสั้นเพียงครั้งเดียวมาเป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งโรงเรียนยังสามารถติดตาม

ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองของครูได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานด้านเอกสาร และทำให้การพัฒนาสมรรถนะครูมีความเป็นไปได้จริงในเชิงปฏิบัติท่ามกลางบริบทการทำงานที่ซับซ้อนของกรุงเทพมหานคร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมในโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาและขนาดที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนงานและจัดสรรทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ได้อย่างเหมาะสม

2.2 ควรมีการนำแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้าน ไปบูรณาการและทดลองใช้จริงในสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และมีการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางไปใช้หรือศึกษาประสิทธิภาพของการนำแนวทางไปใช้ในสถานการณ์จริง

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการและปัญหา โดยครอบคลุมทั้งกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนในทุกมิติ ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2568, 19 มิถุนายน). รายงานสถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 1/2568. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568. จาก <https://share.google/taju2HoALkNrjzPsN>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). คู่มือแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ตาก: บริษัท โพรเจ็คท์ไฟฟ์-โพรว์ จำกัด.
- ขวัญสุตา วงแหยม. (2559). การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตติมาธิ อาพัทธนานนท์. (2563). การพัฒนาโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพหุวัฒนธรรมผ่านทางการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2565). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/3221/file>.

- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ มหา นคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). เด็กข้ามชาติ: เกิด อยู่ โต และ ตาย ที่ เมืองไทย . เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2568. จาก https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research
- สานิตย์ หนูนิล (2558). การจัดการข้ามวัฒนธรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 9(2), 176-189.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568. จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศึะ>
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2567). สถิติจำนวนนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. <https://webportal.bangkok.go.th/bangkokeducation/page/sub/22896/>.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2568). สถิติจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาและนักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/bangkokeducation>
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2567). ข้อมูลสถิติการทำงานของคนต่างด้าว. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.doe.go.th/prd/alien/statistic>
- สมาริรักษ์ แก้วกล้า. (2566). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนไร้สัญชาติใน. ตำบลช่องแคอำเภอบพพระ จังหวัดตาก : สถานการณ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไข. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- एमพิกา ศรีอุตร. (2566). แรงงานข้ามชาติ : ชีวิต สิทธิ และความหวัง. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://www.masscomm.cmu.ac.th/แรงงานข้ามชาติ-ชีวิต-สิทธิ/>.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd Ed.). SAGE Publications.
- DeCuir-Gunby, J. T., & Bindra, V. G. (2022). How does teacher bias influence students?: An introduction to the special issue on teachers' implicit attitudes, instructional practices, and student outcomes. Learning and Instruction, 78, 101523.
- Eisenberg, J., Härtel, C. E. J., & Stahl, G. K. (2013). Cross-Cultural Management Learning and Education - Exploring Multiple Aims, Approaches, and Impacts.

Academy of Management Learning & Education, 12(3), 323-329.

Taro Yamane.(1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rdEd). NewYork: Harper and Row Publications.